

Algemene Inlichtingen- en
Veiligheidsdienst
*Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties*

Jihadistische vrouwen, een niet te onderschatten dreiging

Naïeve meisjes die hun grote liefde achterna zijn gereisd, vrouwen die nog radicaler zijn dan hun echtgenoot, of vrouwen die 'toevallig' in het 'kalifaat' zijn terechtgekomen. De berichtgeving over jihadistische vrouwen wordt overheerst door stereotypes. Vragen als 'Wat is de rol van vrouwen binnen de jihadistische beweging?' en 'Welke dreiging gaat uit van jihadistische vrouwen?' blijven vaak onbeantwoord, terwijl ze op dit moment juist erg actueel zijn. De laatste twee jaar heeft een aantal jihadistische vrouwen in Europa geprobeerd een aanslag te plegen. Daarnaast verschijnen in toenemende mate berichten in de media over vrouwen die ISIS-gebied zijn ontvlucht en terug willen keren naar Nederland.

De rol die jihadistische vrouwen spelen binnen de jihadistische beweging moet niet onderschat worden. Jihadistische vrouwen zijn in veel gevallen minstens zo toegewijd aan het jihadisme als mannen. Vrouwen vormen een dreiging voor Nederland doordat zij anderen werven, propaganda produceren en verspreiden en geld inzamelen. Bovendien indoctrineren ze hun kinderen met het jihadistisch gedachtegoed. Zij vormen een essentieel onderdeel van de jihadistische beweging, zowel in Nederland als in het strijdgebied in Syrië en Irak.

< 100 vrouwen in
Nederland

> 80 vrouwen naar
Syrië en Irak

In deze publicatie gaat de AIVD in op de rol en dreiging van jihadistische vrouwen in Nederland en in het strijdgebied in Syrië en Irak. Nederland telt in november 2017 een kleine honderd vrouwen die het jihadistisch gedachtegoed aanhangen. Daarnaast zijn er sinds 2012 ten minste tachtig vrouwen uit Nederland naar Syrië en Irak uitgereisd. Nog niet eerder is zo'n groot aantal vrouwen afgereisd naar een jihadistisch strijdtoneel. Het overgrote deel heeft zich aangesloten bij Islamitische Staat in Irak en al-Sham (ISIS). De nadruk van deze publicatie ligt dan ook op Nederlandse vrouwen bij ISIS.

Het jihadistisch gedachtegoed

Jihadisten zijn aanhangers van een extremistische islamitische ideologie waarin de verheerlijking van de gewelddadige religieuze strijd centraal staat. Kenmerkend voor jihadisten is het verketteren van andersgelovigen (*takfir*) en de goedkeuring van het gebruik van geweld (waarbij er over de exacte invulling van deze beide thema's binnen het jihadisme veel discussie bestaat). Aanhangers van het jihadistisch gedachtegoed streven naar een samenleving die een zo zuiver mogelijke afspiegeling is van hetgeen zij menen dat gesteld wordt in de oorspronkelijke bronnen van de islam.

De dreiging van jihadistische vrouwen

Binnen de jihadistische beweging bestaat geen consensus over de inzet van vrouwen in de strijd. Met name bij de voorlopers van het huidige ISIS, respectievelijk Al Qaida in Irak (AQI) en de Islamitische Staat in Irak (ISI), maar ook bij Al Shabaab zijn voorbeelden bekend van vrouwen die zijn ingezet om een zelfmoordaanslag uit te voeren. Al Qaida dicht vrouwen primair een ondersteunende rol toe en staat niet toe dat zij aanslagen plegen. Tot voor kort was dit ook bij ISIS het geval.

Momenteel geeft ISIS echter een actievere en gewelddadige invulling aan de rol van vrouwen. ISIS is een pragmatische en opportunistische organisatie die, zeker met het toenemende tekort aan strijders, op zoek is naar

nieuwe mogelijkheden. Wanneer deze ontwikkeling doorzet, kunnen jihadistische vrouwen in het strijdgebied en in Nederland een grotere geweldsdreiging vormen.

Er zijn meerdere gevallen in Europa bekend van vrouwen die in ISIS-propaganda en door ISIS-sympathisanten worden geprezen, omdat zij in naam van ISIS aanslagen wilden uitvoeren. Bijvoorbeeld de vrouwen die – aangestuurd vanuit ISIS-gebied – in september 2016 een auto met gasflessen en benzine achterlieten bij de Notre Dame in Parijs. De mogelijkheid bestaat dat een vrouw in Nederland, geïnspireerd door jihadistische propaganda of gestimuleerd door jihadistische personen in of buiten het strijdgebied, ervoor kiest om een aanslag te plegen.

Naast de geweldsdreiging gaat ook een indirecte dreiging uit van jihadistische vrouwen in Nederland en van Nederlandse uitreizigers. Het zijn met name de minder gewelddadige en ondersteunende activiteiten die cruciaal zijn voor het behoud en de beoogde uitbreiding van de jihadistische beweging. Bijvoorbeeld door anderen te werven, propaganda te produceren en te verspreiden, geld in te zamelen en door hun kinderen te indoctrineren met het jihadistisch gedachtegoed. Ook door uit te reizen en anderen te helpen bij een uitreis, voor strijders te zorgen en anderen aan te moedigen om geweld te plegen uit naam van de jihad, ondersteunen vrouwen de strijd en vormen ze een dreiging voor Nederland.

Radicalisering in Nederland

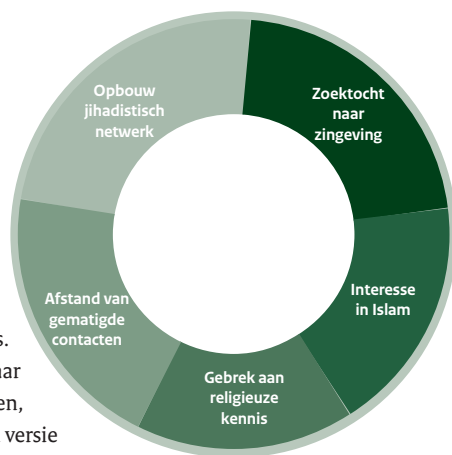
Een kleine honderd vrouwen in Nederland zijn aanhangers van het jihadistisch gedachtegoed. Zij kiezen hier tijdens hun radicaliseringsproces zelf voor. De meeste vrouwen worden tijdens hun radicalisering opgenomen in een jihadistisch sociaal netwerk.

Radicaliserende vrouwen hebben vaak een gebrek aan religieuze kennis. Vanwege hun interesse in de islam gaan deze vrouwen actief op zoek naar informatie. Tijdens deze zoektocht komen ze in aanraking met jihadisten, die onder andere via lezingen, artikelen, sociale media en websites hun versie van de islam presenteren als ‘de ware leer’.

Deze jihadisten proberen vaak vrouwen te isoleren van hun gematigde contacten door te stellen dat deze personen niet de juiste islam volgen. Sommige vrouwen geloven dit en keren zich af van bezorgde vrienden, ouders en religieuze leiders. Deze isolatie versterkt de invloed van hun jihadistische contacten op hun gedachtegoed.

De meeste vrouwen staan tijdens hun radicalisering in contact met een of meerdere jihadisten. Dit kan een vriendin, partner, familielid of online contact zijn. Via internet en sociale media kunnen vrouwen op laagdrempelige wijze in contact komen met jihadisten in het binnen- en buitenland. Vrouwen weten niet altijd direct dat hun contacten jihadistisch zijn, al zoeken sommigen bewust jihadisten op om mee te praten. Enkele vrouwen radicaliseren grotendeels zonder contact met jihadisten en komen op een later moment in contact met gelijkgestemden.

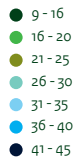
Jihadisten presenteren zichzelf aan vrouwen als onderdeel van een wereldwijde gemeenschap van moslims, waar de vrouwen deel van uit kunnen maken. Een deel van de aantrekkingskracht hiervan is dat de vrouwen ergens bij zullen horen. In deze gemeenschap kunnen vrouwen gemakkelijk (jihadistische) vriendinnen en huwelijks-

kandidaten vinden. Zij komen in korte tijd in aanraking met, en worden opgenomen in, een jihadistisch sociaal netwerk. Eenmaal in het netwerk gaat een sterke invloed uit van de jihadistische contacten van de vrouwen, omdat zij hun vrienden en partners zijn geworden en er geen ruimte is voor contacten met een ander gedachtegoed.

Aanhangers van het jihadistisch gedachtegoed keuren de Nederlandse samenleving en overheid af. Jihadisten beschrijven een werkelijkheid waarin vrouwelijke moslims vanwege hun religieuze of etnische achtergrond nooit welkom zullen zijn in Nederland. Een islamitische staat, zoals het zogenaamde kalifaat in Syrië en Irak, wordt gepresenteerd als de plek waar vrouwen het geloof kunnen uitoefenen zonder gediscrimineerd te worden. Daar kunnen vrouwen onder meer door te trouwen met strijders en kinderen te krijgen, bijdragen aan de opbouw van een islamitische staat. Zelfs nu het zogenaamde kalifaat in Syrië en Irak uiteenvalt, blijft het idee van de ideale jihadistische staat aantrekkelijk voor deze vrouwen.

Leeftijdverdeling

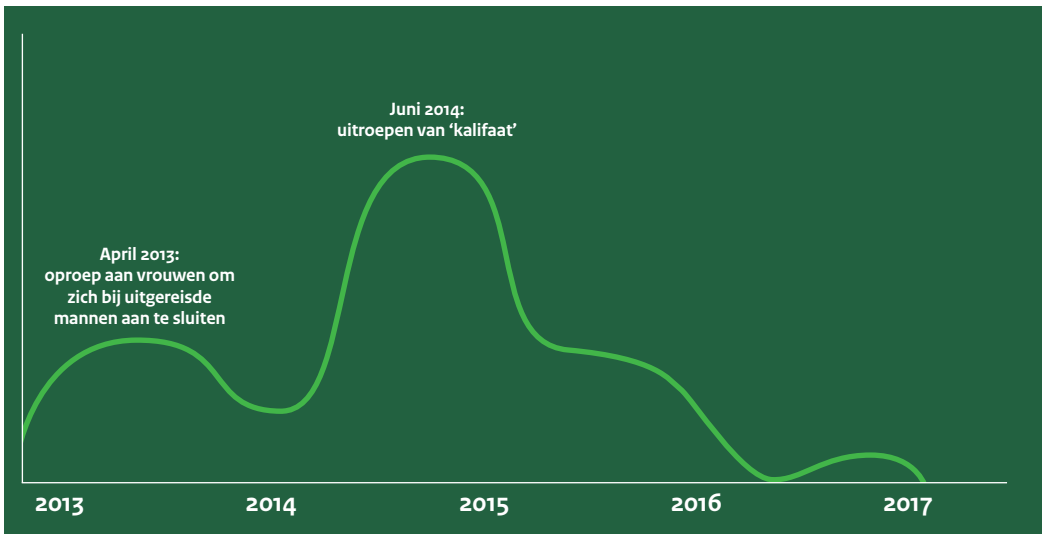
Eenmaal geradicaliseerd, proberen jihadistische vrouwen in Nederland andere mannen en vrouwen te overtuigen van hun gedachtegoed. Zij doen dit door online en offline gesprekken aan te gaan en jihadistische propaganda te verspreiden. Deze propaganda richt zich vaak op het leed dat moslims (vooral kinderen) in oorlogsgebieden ervaren, de discriminatie in het Westen en de rechtvaardiging van geweld door jihadisten als reactie hierop. Naast het delen van propaganda helpen sommige jihadistische vrouwen in Nederland anderen bij een uitreis(poging) door materiële steun te bieden, ze in contact te brengen met een facilitator of doordat ze de uitreis(poging) voor anderen proberen te verhullen.

Uitreis naar het strijdgebied

Ondanks de toenemende militaire druk op met name ISIS zijn er nog steeds vrouwen in Nederland die willen uitreizen. Jihadistische propaganda speelt een belangrijke rol bij de wens om uit te reizen.

Sinds 2012 zijn ten minste tachtig Nederlandse vrouwen uitgereisd. Een aanzienlijk gedeelte hiervan is vertrokken in 2013 en 2014, nadat jihadistische strijdgroepen vrouwen oproepen om zich bij hun uitgereisde mannen te voegen en het zogenaamde kalifaat werd gesticht.

De meerderheid van de vrouwen heeft zich aangesloten bij ISIS, een kleinere groep is terechtgekomen bij de aan Al Qaida gelieerde strijdgroep Ha'yat Tahrir al-Sham (HTS). Nederlandse vrouwen wisten in de meeste gevallen dat zij naar een gewelddadig strijdgebied reisden en zich daar aansloten bij jihadistische strijdgroepen. Sommigen hadden door de propaganda en gesprekken met jihadistische contacten een onrealistisch beeld van het leven dat hen en hun eventuele kinderen te wachten stond.

Moment van uitreis

Leven bij ISIS

ISIS staat onder toenemende druk en het zogenaamde kalifaat is in rap tempo aan het afbrokkelen. Tot medio 2016 kregen vrouwen een uniforme behandeling door ISIS. Na aankomst bij ISIS verbleven vrouwen enige tijd in een 'vrouwenhuis'. Zij mochten dit huis pas verlaten als zij een echtgenoot hadden gevonden of als hun meegereisde echtgenoot zijn ondervraging en training had afgerond. Deze huizen waren klein, vies en er was sprake van ongedierte. Ook was er vaak onvoldoende eten. Eenmaal uit het 'vrouwenhuis' brachten vrouwen nog steeds het grootste gedeelte van de dag binnenshuis door. Volgens de strenge gedragsregels van ISIS mochten vrouwen alleen onder begeleiding van een mannelijk familielid naar buiten. Het is niet duidelijk of deze regels nog steeds worden gehanteerd nu het zogenaamde kalifaat uiteenvalt. Sommige vrouwen kunnen gebruik maken van de huidige situatie om aan deze regels te ontkomen.

De meeste Nederlandse vrouwen hebben na aankomst in het strijdgebied hun jihadistische netwerk vergroot. Ze hebben contact met jihadistische vrouwen van allerlei nationaliteiten. Hierbij vormt een gedeelde culturele achtergrond een essentiële verbindende factor. Nederlandssprekende vrouwen trekken naar elkaar toe en er is weinig contact met lokale vrouwen.

In het leven van Nederlandse vrouwen neemt de zorg voor hun echtgenoot een belangrijke plek in. De meeste vrouwen in het strijdgebied zijn getrouwd en de overgrote meerderheid van hen heeft kinderen. Vrouwen dragen zorg voor het huishouden, zodat de man zich bijvoorbeeld kan inzetten voor de gewelddadige strijd. Wanneer hun echtgenoot omkomt, zien sommige weduwen dit als een eer. Bij andere vrouwen kan dit bijdragen aan een terugkeerwens. Weduwen worden gestimuleerd te hertrouwen. Zorgen voor nageslacht is een andere primaire taak voor vrouwen. Van vrouwen wordt verwacht dat zij veel kinderen krijgen en deze opvoeden volgens de ideologie van ISIS. Moeders spelen een belangrijke rol bij het indoctrineren van hun kinderen met ISIS-gedachtegoed en het

overbrengen van ISIS' radicale interpretatie van de islam. De overgrote meerderheid van de ten minste 100 Nederlandse kinderen in het strijdgebied bevindt zich bij ISIS. Dit betreft voornamelijk zeer jonge kinderen. Veel uitgereisde Nederlandse vrouwen raken zwanger in Syrië of Irak. Het is lastig te verifiëren hoeveel kinderen vervolgens geboren worden. Kinderen van Nederlandse vrouwen die worden geboren in het strijdgebied zijn niet officieel bij de Nederlandse instanties bekend.

In de begindagen van het zogenaamde kalifaat hielden Nederlandse vrouwen zich bezig met rekrutering, fondsenwerving en vervaardiging en verspreiding van propaganda. Vanwege de toenemende militaire druk en de afgenomen toegang tot internet en overige communicatiemiddelen is nog maar in beperkte mate sprake van dit soort activiteiten. Een klein aantal heeft een ondersteunende rol als lerares of verzorgster van gewonden. Nederlandse vrouwen hebben voor zover bekend geen deel uitgemaakt van de Al Khansaa-brigade, de vrouwelijke politie van ISIS die toeziet op de strikte naleving van de sharia en zedenregels voor vrouwen.

Een deel van de Nederlandse vrouwen bij ISIS komt direct in aanraking met geweld. Sommigen hebben wapentraining gekregen. Vrouwen in het strijdgebied hebben toestemming om wapens en zelfmoordgordels te dragen, en een aanzienlijk aantal Nederlandse vrouwen doet dit ook. Soms gebeurt dit onder druk van hun echtgenoot. De wapens en training dienen vooral ter zelfverdediging. Een klein deel van de Nederlandse vrouwen heeft de wens geuit geweld in te willen zetten voor ISIS, bijvoorbeeld op het slagveld.

Leven bij HTS

Het leven van Nederlandse vrouwen bij Ha'yat Tahrir al-Sham (HTS), het voormalige Jabhat al-Nusra, verschilt op sommige punten van het leven van vrouwen bij ISIS. De meeste vrouwen zijn getrouwd met een HTS-strijder, in de meeste gevallen een Nederlander, en hebben kinderen. Hun voornaamste taak is, net als bij ISIS, het opvoeden van hun kinderen en de zorg voor hun man. Vrouwen bij HTS hebben echter meer bewegingsvrijheid dan vrouwen bij ISIS en zijn in staat om zelfstandig en buitenshuis activiteiten te ontplooien. Deze activiteiten lijken minder expliciet gericht op de groei van de jihadistische beweging dan die van vrouwen bij ISIS. Er zijn geen aanwijzingen dat Nederlandse vrouwen bij HTS zich actief bezighouden met het rekruteren van anderen of deelnemen aan de gewapende strijd.

Terugkeer naar Nederland

Niet alle vrouwen willen in het jihadistisch strijdgebied blijven. Dit geldt met name voor de Nederlandse vrouwen bij ISIS. Teleurstelling, de realiteit van het leven in een oorlogsgebied en de toenemende militaire druk dragen bij aan deze terugkeerwens. Vrouwen die willen vertrekken, vrezen dat de jihadistische strijdgroep hun kinderen zal afnemen, of dat ze bij terugkeer in Nederland van hun kinderen gescheiden worden. Terugkeren naar Nederland is niet gemakkelijk, deels vanwege de maatregelen die jihadistische strijdgroepen nemen om terugkeer van mannen en vrouwen te voorkomen. Daarnaast speelt de complexe logistieke situatie in en met name rondom het strijdgebied een rol. Desondanks zijn inmiddels meer dan tien vrouwen naar Nederland teruggekeerd, met name vóór 2015 toen het nog makkelijker was om terug te keren.

Desillusie speelde bij een deel van deze teruggekeerde vrouwen een belangrijke rol bij hun beslissing. Dat zij teleurgesteld terugkeren, wil niet zeggen dat zij hun jihadistisch gedachtegoed hebben afgezworen. Een aantal heeft in Nederland hun oude, of zelfs een prominentere plek in hun jihadistische sociale netwerk ingenomen. Terugkeer en de daaropvolgende strafrechtelijke en publieke aandacht kan vrouwen meer bekendheid geven onder jihadististen. Andere vrouwen lijken na terugkeer weinig meer met hun jihadistische contacten te maken te willen hebben.

Jihadistische vrouwen in de toekomst

Naarmate de militaire druk op de strijdgroepen in Syrië en Irak toeneemt, zullen meer Nederlandse vrouwen proberen het gebied te ontvluchten. Deze vrouwen verschillen van eerdere terugkeerders. Vrouwen die voor 2017 zijn teruggekeerd, hebben gemiddeld zes maanden in het strijdgebied doorgebracht. Vrouwen die er nu nog zijn, verblijven gemiddeld al drie jaar in Syrië of Irak. Deze vrouwen zijn langer blootgesteld aan het gedachtegoed en geweld, en hebben een internationaal jihadistisch netwerk opgebouwd. Een aanzienlijk deel zal na terugkomst in Nederland hun jihadistisch gedachtegoed en connecties in meer of mindere mate behouden.

De militaire druk heeft daarnaast invloed op de dreiging die uitgaat van jihadistische vrouwen in het strijdgebied. Door een toenemend tekort aan mannelijke strijders zijn sommige jihadistische strijdgroepen, zoals ISIS, waarschijnlijk bereid om vrouwen in te zetten. De rol van de vrouwen die achterblijven in het strijdgebied kan gewelddadig worden. Als dit het geval is, kunnen ook Nederlandse vrouwen worden opgeroepen om met geweld deel te nemen aan de strijd in Syrië en Irak. Dit kan ertoe leiden dat zij daar omkomen of met geweldservaring terugkeren naar Nederland.

Als jihadistische groeperingen vrouwen een gewelddadige rol toebedelen, zal dit invloed hebben op jihadistische vrouwen in Nederland. Tot voor kort was het plegen van aanslagen door vrouwen niet expliciet toegestaan door ISIS en Al Qaida. Dit vormde mogelijk voor vrouwen een barrière voor geweldpleging. Nu ISIS vrouwen stimuleert om deel te nemen aan de strijd, kunnen vrouwen in Nederland hierdoor geïnspireerd raken en overgaan tot geweld.

Toekomstige terugkeerders

- Langer in strijdgebied
- Langer blootgesteld aan jihadistisch gedachtegoed
- Groter internationaal jihadistisch netwerk

Conclusie

De directe en indirecte dreiging van jihadistische vrouwen moet niet worden onderschat. Ze ondersteunen niet alleen de jihadistische strijd met cruciale activiteiten, sommige vrouwen in het strijdgebied zijn ook bereid de wapens op te pakken. Ook na terugkeer in Nederland is het maar zeer de vraag of zij afscheid nemen van hun jihadistisch gedachtegoed. De dreiging die jihadistische vrouwen in Nederland en in het strijdgebied vormen, kan onder invloed van ISIS en het afbrokkelende 'kalifaat' snel veranderen.

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
aivd.nl

Postbus 20010
2500 EA Den Haag

november 2017